

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 1 april 1927 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående lagstiftning om inskränkning av tiden för skörd av lingon.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 243, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Magnusson* i Skövde *m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lag angående inskränkning av tiden för skörd av lingon i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen anförda synpunkter.

Beträffande de skäl, motionärerna anført till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

*Tidigare
behandling
av samma
fråga.*

*Motion vid
1913 års
riksdag.*

Den med förevarande motion väckta frågan har tidigare varit föremål för riksdagens behandling.

Sålunda föreslogs i en vid 1913 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 9, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till lag angående fridlysningstider för lingon.

Jordbruksutskottet, till vilket motionen hänvisades, yttrade i utlåtande, nr 48, beträffande detta förslag:

Ehuru utskottet i likhet med motionären anser högeligen önskvärt, att lingon-skörden måtte så vitt möjligt skonas, till dess den hunnit mogna, och icke, såsom nu flerstädes sker, redan i omoget tillstånd mer eller mindre fullständigt avplockas, håller utskottet före, att motionärens förslag om införande av dylika för varje län bestämda allmänna fridlysningstider i praktiken icke skulle låta sig genomföra. Utskottet behöver i detta hänseende allenast erinra om, huru som i olika trakter av de mera vidsträckta länen lingonen mogna å ganska olika tider och att till och med i samma trakt de å t. ex. en söderslutning växande lingonen kunna vara färdiga att avplocka veckotal, innan de å en norrslutning växande bären nått sin mognad.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde utskottet, att motionen ej måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Vid 1917 års riksdag väcktes inom andra kammaren två motioner angående förbud mot plockning av lingon före viss dag. I den ena motionen, nr 83, föreslogs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utfärdande av en förordning, vari stadgades, att Kungl. Maj:ts befallningshavande efter landstingets hörande skulle äga att inom länet mot vite förbjuda plockning av lingon före viss dag. I den andra motionen, nr 120, hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning, om och i vad mån bestämmelser kunde genomföras i syfte, att inom de särskilda landskommunerna i riket lingonplockning före viss, för varje kommun årligen bestämd dag måtte vara förbjuden.

Motioner vid
1917 års
riksdag.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, till vilket motionerna hänvisades, yttrade i utlåtande, nr 1, följande:

Det i förevarande motioner behandlade spörsmålet har under de senaste åren varit föremål för livlig uppmärksamhet bland befolkningen i landets alla delar. Våra skogsbär och främst bland dem lingonen hava oberoende av kristiden erhållit ett betydande marknadsvärde i följd särskilt av stark efterfrågan på desamma från utlandet. Därjämte har insikten om nyttan av att tillgodogöra sig skogsbären i de enskilda hushållen inom landet gjort glädjande framsteg under de senare tiderna. I många trakter är lingonplockningen också numera en rätt avsevärd inkomstkälla för den fattigare befolkningen.

Lingonplockningen medför emellertid, såsom den för närvarande försiggår, även vissa olägenheter. Konkurrensen om bären antager understundom former, vilka icke kunna anses förenliga med god ordning och hushållning. I mera tätt befolkade trakter med mindre omfattande skogsarealer uppstår årligen en formlig kappsträvan för att fortast möjligt tillägna sig »skogens röda guld». Det blir bokstavligen en rovplockning, som varken tar hänsyn till bärens tillbörliga mognad och omtanke om återväxten eller till möjligen förefintlig företrädesrätt till de växande skogsbären.

I syfte att ernå reglerande åtgärder, särskilt rörande hittills gällande princip, att de växande skogsbären i allmänhet äro fri tillhörighet för vem som vill plocka dem, hava också motioner framförts vid 1899, 1908 och 1913 års riksdagar. Den sistnämnda år väckta motionen föranledde en riksdagsskrivelse med hemställan, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning ägare och innehavare av jord må kunna beredas skydd mot tillägnande av å deras mark växande vilda bär. De i förevarande utlåtande omhandlade motionerna beröra emellertid alls icke detta spörsmål, och utskottet vill betona, att detsamma icke i någon mån tagit ståndpunkt till ovannämnda fråga.

Äro nämligen åsikterna mycket delade rörande lämpligheten av lagstiftning i nyss berörda hänseende, och bör enligt riksdagens mening särskild varsamhet iakttagas vid införande av nya bestämmelser på förevarande område, så torde enigheten beträffande i nu förevarande motioner framförda förslag vara så mycket större.

Frågan om lingonens rätta tillgodogörande äger nämligen nu icke blott en vida större betydelse än förr ur den enskilda hushållningens synpunkt, utan den har därjämte erhållit och kommer med all sannolikhet att ytterligare erhålla en ganska vittgående nationalekonomisk innebörd. Redan av denna anledning synas de av motionärerna framburna förslagen vara förtjänta av statsmakternas allvarliga och snara beaktande.

Under den nu rådande livliga konkurrensen för att först komma i tillfälle att tillgodogöra sig skörden på de mest givande bärmarkerna plockas bären

ofta innan de ens äro halvmogna. Oaktat den eftermognad de plockade lingonen undergå, måste i följd av för tidig plockning en stor del av dem bortrensas som odugliga. Och vad värre är: produkterna av i förtid plockade lingon bliva av mycket undermålig beskaffenhet till stor skada för så väl den inhemska som den utländska marknaden.

Otvivelaktigt skulle såväl de nationalekonomiska som de enskilda intressena från olika parter avsevärt gagnas av ett statsingripande, som ginge ut på förbud mot lingonplockning före viss dag. Detta förbud bör enligt utskottets mening genomföras snarast möjligt, om det låter sig göra, redan vid innevarande riksdag, i varje fall vid den näst instundande.

Vid stadgande av sådant förbud, som här ifrågasättes, vilket givetvis bör åtföljas av kraftigt verkande bötesbestämmelser för dess övertäddande, kan givetvis, såsom också motionärerna påpekat, tiden icke bestämmas lika för alla landsdelar och icke heller fastställas en gång för alla för de olika områdena. Bären mogna tidigare i en landsdel än i en annan, och mognadstiden infaller väsentligt olika i samma trakt under olika år. Det måste därför läggas i lokala myndigheters hand att år för år bestämma den dag, före vilken lingonplockning må vara förbjuden inom angivet område.

Motionärerna synas beträffande områdenas omfattning hava tänkt sig denna antingen, såsom i motion nr 83, utgörande hela län, eller, såsom i motion nr 120, med varje landskommun för sig. Med hänsyn till de skiftande klimatiska förhållandena inom samma län, särskilt inom norrländska län med stor areal, som sträcker sig från kustland till fjälltrakt, och med hänsyn till lokala och andra omständigheter, ej minst i gränstrakter mellan olika län och socknar, anser utskottet, att ingendera av de i motionerna angivna områdesbestämmelserna bör i förevarande fall finna tillämpning. Vederbörande ortsmyndigheter måste erhålla rätt att för varje län årligen bestämma de områden, för vilka olika tider böra fastställas, vare sig områdena lämpligast bestämmas till hela län, grupper av kommuner eller enskilda kommuner.

Sedan bestämmelser i nu avhandlade hänseende blivit utfärdade, synes det utskottet lämpligast att deras tillämpning inom olika landstingsområden blir beroende på vederbörande landstings beslut. Det kan nämligen tänkas att för vissa delar av landet dylika bestämmelser anses onödiga, och avgörandet härutinnan bör därför överlämnas åt landstingen. För övrigt har utskottet den uppfattningen, att det torde vara mest ändamålsenligt att Kungl. Maj:ts befallningshavande inom de olika länen, efter det från resp. kommunalnämnder infordrade förslag inkommit, för vissa angivna områden bestämma och kungöra dag, före vilken lingonplockning må vara förbjuden. De närmare detaljerna rörande tiden för sådan kungörelses publicering inom de olika länen samt bestämmelserna om länsstyrelsernas i närgränsande län samarbete uti hithörande frågor torde lämpligast ordnas, sedan utredningen i saken blivit verkställd.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde utskottet i anledning av motionerna, att andra kammaren måtte för sin del besluta, det riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast låta verkställa utredning, om och i vad mån bestämmelser kunde utfärdas, genom vilka lingonplockning före viss, för lämpligt område årligen av Kungl. Maj:ts befallningshavande bestämd dag skulle vara vid ansvar förbjuden, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Andra kammaren beslöt för sin del i enlighet med utskottets hemställan, och beslutet delgavs första kammaren, som hänvisade ärendet till sitt andra tillfälliga utskott. Detta utskott inhämtade yttrande från lantbruksstyrelsen,

som uttalade, att ett ingripande från statens sida, till förekommande av olägenheterna av den fria bärplockningen, syntes vara väl på sin plats. Vidare anförde lantbruksstyrelsen följande:

Vad angår sättet för stadgande av sådant förbud, som här avses, är lantbruksstyrelsen fullt ense med motionärerna därutinnan, att de växlingar, som olika klimatiska och lokala förhållanden inom vårt land framkalla i lingonens mogningstid, icke blott i skilda delar av landet utan jämväl inom en och samma trakt från det ena året till det andra, omöjliggöra ett lagstadgande, som en gång för alla och lika över hela landet fixerar tidpunkten för lingonplockningens frigivande. Fastställandet av dagen, före vilken lingonplockning ej må äga rum, måste uppenbarligen ske årligen och för visst bestämt område efter de lokala myndigheternas hörande.

Särskilt synas förhållandena i Norrland tala för frågans lösning på av utskottet anvisat sätt. De vidsträckta skogsområden, som där finnas, och den i allmänhet mycket glesa befolkningen torde för stora delar av Norrland göra en lagstiftning i förevarande fråga alldeles överflödigt, ja det kan rent av tänkas, att den kunde bliva till skada. Sen och ojämn mognad av bären jämte tidigt inträdande nattofroster göra nämligen bärsäsongen i Norrland tämligen kort, och skulle den så ytterligare inskränkas genom förbud mot plockning före viss dag, skulle detta kunna hava till följd, att ännu större mängder lingon finge förfaras, än vad nu är fallet. De vidsträckta arealerna fordra lång skördetid för att bärplockningen där skall kunna medhinnas, och det är för visso bättre, att i sådana trakter, där tillgången är särdeles riklig, men mognadsperioden kort, även omogna lingon finge plockas för att mogna efter, än att de ej finge plockas alls, utan lämnas att förstöras av frosten. Men även i andra delar av vårt land än Norrland torde förhållandena inom större eller mindre områden vara sådana, att en lagstadgad tidsbegränsning av lingonplockningen på intet sätt är påkallad, och lantbruksstyrelsen vill därför framhålla vikten av att i ett kommande lagförslag i berörda fråga största möjliga inflytande på frågans avgörande lämnas vederbörande kommunala myndigheter.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, vill lantbruksstyrelsen uttala, att styrelsen för sin del icke har något att erinra mot ävägbringandet av en lagstiftning sådan som den föreslagna.

Med instämmande i den motivering, som andra kammarens utskott förebragt, samt med hänvisning till vad lantbruksstyrelsen ytterligare anført hemställde första kammarens utskott i utlåtande nr 14, att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut. Denna hemställan bifölls.

Riksdagens sålunda fattade beslut meddelades Kungl. Maj:t i skrivelse den 4 maj 1917, nr 117.

Riksdagens skrivelse remitterades till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen med anmodan att, efter hörande av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott, avgiva utlåtande i ärendet jämte förslag till de åtgärder, som inom vederbörande län kunde anses erforderliga för ernående av det i skrivelsen angivna ändamål.

I de inkomna utlåtandena tillstyrktes i de flesta fall åtgärders vidtagande i det av riksdagen angivna syfte liksom ock av riksdagen förordade grundlinjer för lagstiftning i ämnet i huvudsak gillades. I några utlåtanden förklarades emellertid lagstiftningen icke vara lämplig eller ens erforderlig, medan i åtskilliga andra framställdes ändrings- och tilläggsförslag.

Proposition
till 1918 års
lagtima
riksdag.

Ärendet anmäldes härefter av chefen för jordbruksdepartementet i statsrådet den 5 april 1918. Departementschefen uttalade därvid, att utredningen i ärendet syntes giva vid handen, att åtgärder från det allmännas sida borde vidtagas i syfte att förhindra den allmänt överklagade rovplockning av omogna lingon, som ägde rum inom olika landsändar. Såsom riksdagen i sin skrivelse framhållit, vore lingonplockningen i många trakter av landet en avsevärd inkomstkälla för den fattigare befolkningen, och frågan om lingonens rätta tillgodogörande hade en ej ringa nationalekonomisk betydelse. Det finge ock erinras om, att den årliga exporten av lingon före kriget inbragt omkring 1 miljon kronor. Uppenbarligen låge det såväl i det allmännas som även i de enskildas intresse, att icke lingon av undermålig beskaffenhet tillfördes vare sig den inhemska eller den utländska marknaden. Departementschefen delade ock den uppfattning, åt vilken riksdagen givit uttryck, att ett ingripande från lagstiftningens sida i syfte att förekomma lingonens förtidiga skördande skulle vara till gagn. Fördenskull hade i enlighet med riksdagens hemställan inom jordbruksdepartementet utarbetats ett förslag till lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag.

På departementschefens hemställan förelades nämnda förslag 1918 års lagtima riksdag genom Kungl. Maj:ts proposition nr 231. Förslaget hade följande huvudsakliga innehåll. Därest förhållandena inom något hushållningssällskaps område sådant påkallade till förhindrande av att lingon plockades, innan de uppnått lämplig mognad, skulle Kungl. Maj:ts befallningshavande, på framställning av hushållningssällskapet och vederbörande landsting, äga förordna, att plockning av lingon inom hushållningssällskapet område eller viss del därav icke finge äga rum före dag, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande bleve bestämd. Om sådant förordnande meddelats, skulle Kungl. Maj:ts befallningshavande årligen, efter hörande av hushållningssällskapet förvaltningsutskott, bestämma viss dag, intill vilken det i förordnandet innefattade förbudet skulle gälla. Allteftersom omständigheterna därtill föranledde, borde dagen bestämmas olika för olika delar av det område, som avsåges med förordnandet. Straff inträdde för den, som plockade lingon å förbjuden tid, och de plockade lingonen skulle vara förverkade. Bestämmelser om plockningstiden skulle införas i länskungörelserna och i tidning inom orten samt anslås på lämpliga ställen inom det område, bestämmelsen avsåge. Sådan bestämmelse skulle jämväl meddelas Kungl. Maj:ts befallningshavande i angränsande län för att, i den mån anledning därtill förekomme, där offentliggöras på enahanda sätt. Den föreslagna lagen skulle träda i kraft den 1 augusti 1918.

I anledning av denna proposition väcktes inom riksdagen flera motioner, av vilka en innefattade yrkande om avslag och en annan avsåg sådan ändring i föreliggande lagförslag, att ägare eller innehavare av lingonbärande mark måtte vara oförhindrad att å denna mark plocka för egen förbrukning avsedda lingon före den dag, som eljest kungjordes som tillåten för lingonplockning.

Jordbruksutskottet yttrade i sitt utlåtande, nr 82, över propositionen jämte

i anledning av densamma väckta motioner, att utskottet funne de i det framlagda lagförslaget innehållna bestämmelserna i allmänhet väl motiverade. Sålunda ansåge utskottet i likhet med departementschefen det vara riktigtast, att avgörandet lades i Kungl. Maj:ts befallningshavandes hand, men att förordnande om förbud av här ifrågavarande slag förutsatte en begäran härom från såväl landsting som hushållningssällskap. Ävenså syntes dagen för förbudets upphörande lämpligen böra bestämmas årligen efter hörande av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

Vid frågans behandling i riksdagen stannade emellertid kamrarna i olika beslut, i det att andra kammaren biföll i huvudsak Kungl. Maj:ts förslag, medan första kammaren avsåg detsamma. Frågan hade alltså förfallit.

Till belysande av den förevarande frågans ekonomiska innebörd får utskottet meddela följande uppgifter om myckenhet och värdet av lingonexporten: *Statistik.*

År	Kvantitet milj. kg.	Värde milj. kr.	År	Kvantitet milj. kg.	Värde milj. kr.
1911	1.6	0.8	1919	1.8	0.7
1912	4.1	1.0	1920	1.1	0.6
1913	3.2	0.8	1921	1.1	0.5
1914	3.1	0.9	1922	0.2	0.1
1915	3.6	1.7	1923	0.2	0.1
1916	1.8	1.1	1924	2.8	1.2
1917	0.2	0.2	1925	2.6	1.1
1918	0.5	1.3	1926	0.4	0.2

Enligt utskottets mening föreligger i fråga om tillgodogörandet av lingonskörden ett missförhållande därutinnan, att bären avplockas, innan de uppnått lämplig mognad. Med hänsyn till det betydande värde ett riktigt utnyttjande av lingonen äger såväl ur nationalekonomisk synpunkt som i den enskilda hushållningen, bör detta missförhållande undanröjas. *Utskottet.*

Såsom den lämnade redogörelsen giver vid handen, framlade Kungl. Maj:t år 1918 för riksdagen förslag till lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag, vilket förslag emellertid icke vann riksdagens bifall. Vid kamrarnas överläggningar anmärktes mot förslaget huvudsakligen, att svårigheter mötte för bestämmande av den tid, då plockningen skulle få taga sin början, vartill komme, att det slutliga avgörandet måste träffas så tidigt, att beslutet kunde komma till allmän kännedom före plockningstidens början.

Frågan om tillgodogörandet av lingon har länge varit föremål för stridiga meningar inom riksdagen. Det är emellertid tydligt, att ju mer lingon stiga i värde, desto mer framstår önskvärdheten av att man icke tillgodogör sig dessa bär förr än de nått den mognad, att de bäst lämpa sig för skörd. Denna tidpunkt växlar givetvis för de olika åren och med hänsyn till olika väderleksförhållanden. Det lär därför vara nödvändigt att överlåta åt vederbörande länsstyrelser att efter hörande av hushållningssällskapens förvaltningsutskott för varje år utfärda föreskrifter om tidpunkten för inträdandet av den tillåtliga skördetiden.

De emot utfärdande av dylika föreskrifter förut framställda betänkligheterna synas utskottet icke övertygande. Utskottet finner sig alltså kunna förorda införande av förbud mot plockning av lingon före viss tid. Beträffande innehållet av en blivande lagstiftning i ämnet synes 1918 års förslag kunna vara vägledande vid den omprövning, som nu torde böra ägnas denna fråga.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning angående inskränkning av tiden för skörd av lingon samt för riksdagen framlägga det förslag, var till utredningen kan föranleda.

Stockholm den 1 april 1927.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Hederstierna, Jacob Larsson, Klefbeck, Erik Anderson, P. E. A. Jonsson, G. Dahl* och *Per Gustafsson**;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad*, *af Ekenstam, Lindley**, *Jansson* i Edsbäcken, *Nilsson* i Antnäs, *Söderberg, Carlson* i Mölndal och *Persson* i Trången.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Åkerman, Söderberg* och *Carlson* i Mölndal, vilka yrkat, att utskottet bort hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.